

ישיבת ועדת איכות הסביבה

15.9.2020

נוכחים: מולי ספקטור, יובל בר, אמיר פלג (יו"ר), רויטל דג'אווי-בן יעקב, אריק דניאל, דנה אדמון-אדרי, מרק מרקוס (נציג ציבור), עמי אוליאל (נציג ציבור), בשמת גלין (מנהלת אגף איכות הסביבה).

נוכחים דרך ה-ZOOM – יהודית מימון, אלה פלד (נציגת ציבור), תומר מהאלר (רכז איכות סביבה מועצתי), ינון אגם (תברואן המועצה), נורית כהן (רכזת פסולת ומחזור ביחידה הסביבתית נגב מערבי).

מוזמנים: עידן אבידן (יועץ עבור המועצה בתחום פתרונות לגזם החקלאי) התנצלו: עדי חמאווי (נציג ציבור) רותם בוקסבאום, חסרים:

רננה אילן (המשרד להגנת הסביבה).
שחר יסינובסקי (היחידה הסביבתית)

עדכונים

זבובים: עבודת האגף בשילוב עם מאבק הוועדה הובילו לשיפור בתחום. האגף הצליח לתת מענה טוב יותר בנושא הזה. בשבוע האחרון יש עלייה מסויימת בזבובים ונקודת חולשה מרכזית ממשיכה להיות דרום המועצה וחבל שלום. גם שם ניכר שיפור אבל עדיין יש דיווחים על מפגעי זבובים. תומר דיווח על תפיסת מפגעי זבובים של שפיכת זבל פרות בשדות חקלאיים. היו 43 אירועי אכיפה. 22 מתוכם אירועי זבובים. עיקר הזבובים שכרגע רואים הם פסולת עגבניות. רוב המפגעים טופלו מול החקלאים ופונו.

שריפות: ניתן לחוש בשבועות האחרונים עוד פעם עלייה בנושא השריפות. חשוב לזכור: השריפות שנשרף בהן גזם וניילון זו סכנת חיים! זה יוצר סרטן ומחלות נשימה. כשאזרחי המועצה וילדי המועצה נושמים את העשן הזה זה מסכן את חייהם! הוועדה פונה למנהלת האגף ודורשת את להקשיח את האכיפה של נושא השריפות. שהשריפות יהיו קו אדום! השריפות מייצרות סרטן ריאות, מחלות ריאה ואסטמה ועוד. אכן יש פסולת חקלאית וייקח עוד שנים את שהמועצה תהיה נקייה אבל את השריפות יש לחסל. יש לייצר הרתעה חזקה יותר. האגף דיווח על 15 אירועי שריפות בחודש אוגוסט שזה פי חמש מאירועי השרפות ביולי. על חלק מהשריפות בוצעה אכיפה. חלק מהאכיפה היא גם שיח עם החקלאי ולגרום לו להביא שופל ולטפל בשריפה. בפעמים שזה לא הצליח בוצעה אכיפה של התרעות ודוחות. עובדים בשיתוף רט"ג, המושבים והחקלאים. תקופת הבלונים הובילה לקפיצה בכמות השריפות וניצול המצב לשריפת גזם חקלאי. עיקר השריפות והזבובים הגיעו מגוש מבטחים-צוחר.

פינוי פסולת אלקטרונית: הייתה הצלחה גדולה והענות גדולה מאוד של תושבי המועצה. הרבה משאיות עם פסולת פונו. עין הבשור היה המושב הגדול ביותר מבחינת כמות הפסולת שפונתה. מדובר על פיילוט אך זה אמור להפוך לטיפול שוטף בפסולת האלקטרונית.

פסולת חקלאית: אנשי האגף ביצעו סיורים במקומות כגון עמק חפר ואחרים כדי ללמוד כיצד מטפלים בנושא הפסולת החקלאית יבצעו סיורים נוספים בערבה ובבאר טוביה. הועלתה הצעה שחברי ועדה יצורפו לסיורים הנ"ל. עמי אוליאל הציעה כי תצא משלחת רשמית של המועצה בשיתוף המשרד להגנת הסביבה אשר תסייר בארץ ובחול"ל ותייבא דגמים מוצלחים של טיפול בפסולת חקלאית.

תקציב 2020-2021: התקציב ודיוני התקציב בפתח. על הוועדה לגבש עמדות בנוגע לתקציב.

הצעות החלטה

על הוועדה להתחיל לעבוד בצורה יותר פרקטית ויעילה ולהביא הצעות החלטה למליאה בנושאים השונים שעל הפרק. מתוך ישיבות הוועדה יש לנסות ולגבש נושאים ברורים והצעות החלטה שיובאו לאישור המליאה. **דוגמאות** אפשריות להצעות החלטה מהישיבה הנוכחית:

1) יצירת מחלקת חקלאות במועצה אשר תיתן מענה גם לנושאי חקלאות וסביבה (ראו על כך בדיון למטה) 2) יצירת תפיסת קיימות במועצה ובהמשך הגדרת אגף קיימות ואיכות סביבה משולב 3) נושא החינוך הסביבתי – בעל תפקיד אחד במשרה מלאה ככל האפשר אשר מנהל את החינוך הסביבתי במועצה ושכל תקציבי החינוך הסביבתי נמצאים תחתיו. מניעת כפל תפקידים בתחום.

יש להגדיר לישיבה הבאה שלוש הצעות החלטה ברורות. ננהל דיון בעניין ההצעות האלו ונביאן למליאה. חברת הוועדה **דנה אדמון** תכין את הצעות החלטה לקראת הישיבה הבאה.

עבודת הוועדה – נושאים שוטפים אל מול נושאים אסטרטגיים

הוועדה עוסקת רבות מאוד בנושאים השוטפים. נושאי הפסולת החקלאית, הזבובים, השרפות ופינוי האשפה נמצאים בראש סדר העדיפויות של הוועדה לאור המצב הקשה בתחומים אלו במועצה. כל עוד אנחנו חיים בתוך זבובים, עשן שריפות מסרטן ופסולת לא נוכל להתעלם מזה כוועדה ולשים זאת בצד. **בקיץ הזה שרואים בו שיפור גדול בתחום הזבובים יש חלק גדול לוועדה ולדבקות שלה במשימה.** יש לקוות שהאגף ידע לשבת ולהסיק מסקנות על הקיץ הנוכחי כדי להמשיך ולשפר את המאבק בזבובים בקיץ הבא. לצד זאת יש להרחיב את המבט ולייצר דיון אסטרטגי יותר על תחום איכות הסביבה במועצה

ותפקיד הוועדה בהקשר זה. יו"ר הוועדה ביקש מחבר הוועדה **מרק מרקוס** להכין סדר יום לישיבה מיוחדת שתעסוק בנושא זה.

אגף חקלאות במועצה וועדה חקלאית מתפקדת

הוועדה רואה חשיבות עליונה ביצירת גורם המתכלל את כל הנושא החקלאי במועצה. רבים מאוד מנושאי איכות הסביבה ומבעיות איכות הסביבה בהם דנים בוועדה נובעים מתוך החקלאות. כרגע ישנו ואקום מסוכן ולא ברורה תחת איזה סמכות נמצא כל נושא החקלאות. הוועדה עוסקת רבות בנושאים חקלאיים ובנושאי פסולת חקלאות ובכך נגרמת פגיעה בעבודת הוועדה שלא מספיקה להקדיש זמן מספיק לנושאי איכות הסביבה שאינם קשורים לנושא החקלאות.

פתרונות לגזם החקלאי

מנהלת האגף הסבירה שישנה מסגרת כוללת של טיפול בפסולת - הטיפול בפסולת חקלאית הוא סוג של מטריצה: ישנם את כל סוגי הפסולת וזרמי הפסולת ומצד שני ישנם מספר גורמים שמטפלים בפסולת. מכך מתקבלת טבלה שבה צריך לכתוב לגבי כל הצטלבות של פסולת מי מטפל בה ואיך עושים את זה. לדוגמה – פסולת ביתית ברמת החקלאי צריכה להיות מטופלת על ידי החקלאי. הוא צריך לוודא שישנו פח ירוק. גזם חקלאי מורכב יותר. כאן יש אחריות של החקלאי איך הוא מטפל בגזם. יש אחריות של הישוב/אגודה חקלאית/מפחק. ישנה אחריות של המועצה. צריך לראות מה עושה כל אחד וצריך יותר מפתרון אחד. אם למשל מדברים על אתר דיה ובה גזם חקלאי מקוצץ גילמנו בכך כמה דברים: שיהיה ריכוז אחד או יותר של גזם מקוצץ. האם הגזם יקוצץ ליד החממה? במפח"ק או רק בפתרון הקצה זו גם החלטה? מי מוביל את הגזם? החקלאי? הישוב? המועצה? כל הדברים האלו יצטרכו לקבל פתרון לכל אורך הטיפול בגזם החקלאי. חשוב שלכל זרם אשפה יהיה תמיד יותר מפתרון אחד מכיוון שהפתרונות מורכבים ולפעמים הם נופלים לא בגללנו. לפני 7-8 שנים היה איסוף ניילון מהישובים ומהחלקות החקלאיות ללא תמורה כי לניילון היה ערך. כשאין לניילון ערך אנחנו בבעיה. לא ניתן להסתפק בפתרון אחד בלבד שתלוי בשוק הכלכלי וצריך לייצר עוד פתרונות. נושא הגזם עליו יסביר עידן הוא אחד הנושאים המאתגרים ביותר וחשוב לזכור שאין לו פתרון ברמת המדינה.

עידן אבידן הוא תושב מושב אשלים. יועץ של המועצה תקופה ארוכה בתחומים של איכות הסביבה. הוא עוסק בתחום הייעוץ הסביבתי וניהול פרויקטים בתחום הסביבה מאז שנת 2002. לדבריו אין במדינה כרגע פתרון קצה לפסולת הגזם. אין תהליכים של התחלה אמצע וסוף. אין איסוף מובנה ומסודר של הגזם. חשוב מאוד להגיע לפתרון ממשי בשטח ולא לנסות לייצר פתרונות תיאורטיים בלבד. הפסולת החקלאית היא מגוונת ויש בה פוטנציאל שונה של

פגיעה סביבתית. לדוגמה ההבדל בין חומרי הדברה וגזם. החקלאות חיה על הקצה מבחינה הכלכלי והמדינה מנסה לא להשית על החקלאים עלויות. אולם כעת ישנה הבנה שמי שמייצר את הפסולת צריך לשלם עליה. אפשר להקל עליו, לייצר מנגנון ומערך פחות יקר אבל עדיין זו פסולת שמייצרת מפגעים ומפריעה לאיכות החיים. מי שאשם הוא המדינה שנתנה אפשרות לייצר בלי לטפל בתוצרי הלוואי של הייצור ובלי לשלם על זה.

המטרה לייצר מערך פינוי פסולת מסודר ומודרני הדומה למערך האיסוף של פסולת ביתית, פסולת גושית וכדומה. **המצגת בוחנת 2 חלופות מרכזיות לנושא הגזם (1 הובלת הגזם מהחקלאי לאתר קצה 2) יצירת תחנת אמצע בין החקלאי לאתר הקצה – מפח"ק.** בשנים האחרונות המשרד להגנת הסביבה לוחץ על הראשויות לייצר פתרונות לפסולת החקלאית. ניתן לחלק את הגזם לגזם לך וגזם יבש. ישנו גזם מטעים וגזם חממות. אנו עוסקים בנושא גזם החממות. כרגע המספר עליו התייצבו הוא אחד דונם חממה לאחד טון גזם יבש. מכל דונם 2 טון לשנה (2 סבבי גידול). הנושאים נדונו בצוות הגזם של המועצה בו יושבים ראש המועצה, מנכל המועצה, מנכל חברה כלכלית, סגן ראש מועצה, מנהל ועדה חקלאית, ידידיה הוכמן וגליל נחום (נציגי חקלאים), מנהלת אגף איכות סביבה. לצוות צורף גם יו"ר ועדת איכות הסביבה.

המטרה היא לתת פתרון מהיר לגזם. נבחנו מספר חלופות והתמקדו בשתיים: (1 ריסוק באתר מרכזי (אתר דייה כאפשרות מרכזית) (2 חלופת ריסוק במפח"ק. **נעשה תחשיב כלכלי לפיו המערך של ריסוק באתר מרכזי זול יותר.** הוא זול יותר מכיוון שריסוק גזם במפח"קים מחייב את שדרוג כל המפח"קים במועצה. כאשר הריסוק הוא באתר הקצה השינוע של הגזם הוא מדלת החממה ישירות לאתר הקצה. עד שאתר דייה יהיה קיים כפתרון קצה יש למצוא פתרונות חלופיים. יש עלויות גבוהות לשיקום המפחקים בעתיד.

הוועדה מדגישה שכל נושא המפחקים הוא נושא לדיון עקרוני ונרחב יותר מכיוון שהמפחקים הם במקרים רבים חלק מהבעייה ומהווים בעצמם מפגע קשה של שריפות, זבובים ופסולת. מציאת פתרונות קצה גם לשאר זרמי הפסולת והבאתם ישירות לפתרון הקצה לגרום לכך שלא יהיה צורך כלל במפחקים. המפחק הוא תחנת ביניים לא טבעית שיש לה מחיר.

עידן ציין כי בניית עלות כוח האדם חסרה התייחסות לעלויות כ"א של תפעול המפחק במקרה ותבחר חלופת המפחקים. זה לא גלום בתמחור של הריסוק במפחק. הוועדה שואלת האם אנו יודעים מה קורה במפחקים במועצה כרגע? מה מצבם? לפי מנהלת האגף יודעים מה המצב של המפחקים השונים. המודל הכלכלי של המפחקים כרגע הוא שהחקלאי משתתף בעלות המפחק לפי כמות המים שהוא משתמש בהם. המועצה לא מתכוונת להכנס

לנושא בו הישובים ינהלו את המפחקים שלהם.

הוועדה ציינה שגם בתוכנית הכוללת שהוצגה למשרד איכות הסביבה לשימוש בכספי החלטת הממשלה ישנו מקום גדול מאוד למפחקים וההוצאה הכספית המרכזית היא על המפחקים בתוכנית זו. לפי מנהלת האגף אנו חיים בעולם משתנה. ישנו שיח מול המשרד להגנ"ס ואם יוחלט שהולכים למסלול שונה יהיה צריך לבחון את גודל המפחקים ואת מספר המפחקים שיהיה צריך.

עידן ציין שהמחיר לטון גזם עליו התאזנו הוא 230 ₪ לטון שכולל בתוכו גם את הרווח של הקבלנים שיפעילו את המערך. המכלול יופעל על ידי קבלנים לפי מכרזים שיצאו. החברה הכלכלית תצטרך לשאול את עצמה אם היא רוצה להיות קבלן פסולת או זאת שתפעיל את קבלני הפסולת. החברה הכלכלית פחות מעורבת בצוות הגזם. אחרי שתהיה החלטה מקצועית יראו האם היא תופעל על ידי החברה הכלכלית. המחיר לטון גזם במפחק 204 שח לטון וזה לא כולל את עלויות ההחזקה שיפלו על האגודות החקלאיות. אם נחשב גם את זה המחיר יהיה זהה למחיר של פתרון קצה. בנוסף צריך יהיה להשקיע כ-11 מיליון ₪ רק כדי להכשיר את המפחקים לקבלת הגזם וקיצוצו.

הוועדה מדגישה שיש לחשוף כ-20 חקלאים מובילים לתוכנית ולשמוע את דעתם לפני כל החלטה. אם החקלאים מעדיפים מפחקים או פתרון אחר יש לשמוע אותם. אחרי החגים (והסגר) הוועדה תיזום ישיבה רחבה יותר עם חקלאים על נושא הפסולת בכלל ותוכנית הגזם בפרט. חייבים לייצר שיח רחב עם החקלאים. הוועדה מוסיפה שמדובר פה על דיון קלאסי לוועדה החקלאית ולא דווקא לוועדה לאיכות הסביבה. הוועד יכולה להוסיף את הזווית שלה אבל זה דיון חקלאי בעיקרו.

מנהלת האגף מציינת שברור שאחוז גבוה מאוד מהנושאים הסביבתיים במועצה קשורים לחקלאות אבל האחריות על החקלאות לא נמצאת באגף איכות הסביבה. האגף לקח על עצמו משהו שאיש לא קידם עד עכשיו וזה טיפול ופתרונות בפסולת החקלאית. עדיין לא נקבע במועצה מי מרים את דגל החקלאות! יש וועדה חקלאית אבל אין לנו אגף חקלאי או רכז חקלאות במועצה. הוועדה מציינת שגם הוועדה החקלאית הייתה בשנים האחרונות בתת תפקוד קשה מאוד. **מנהלת האגף מבקשת את עזרת הוועדה בקידום הקמתו של אגף חקלאות במועצה. צריך לפעול עבור זה. זה יגרום לזה שהדיונים כדוגמת הדיון על המפחקים יהיו בתוך מסגרת שאחראית לחקלאות במועצה.** הוועדה שואלת איפה נמצא מנהל הוועדה החקלאית? למה לא שומעים אותו? הוא אמור להביא את הקול של החקלאים ולתווך את התוכנית הזו ואת מה שקורה לחקלאים. לפי

מנהלת האגף יש קשר איתנו אבל הוא לא עוסק רק בזה. למועצה ראוי שיהיה אדם בעל תפקיד שאחראי לתחום החקלאות. הוועדה מציינת שזו אמירה חשובה והיא מקבלת את המשימה להוביל בדיקה של הנושא מול ראש המועצה.

לפי עידן העלות כרגע לפינוי גזם היא 200 ₪ ללא גילום עלויות המפחק (לאן הגזם מפונה? לא ברור). הפתרון שמציעים כרגע הוא קצת יותר יקר. אבל זה נותן פתרון קצה.

הוועדה מבקשת להציג גם מספרים של עלות נוכחית לחקלאים כאשר יש דיון על הפתרון הרצוי. בנוסף ללוות את התהליך בחוקי עזר ובאכיפה קשוחה. החקלאים יצטרכו להבין שיש שינוי תפיסה שבו פותחים דף חדש. בגלל שיש פתרונות האכיפה תהיה חזקה יותר ולא תתקבל השלכת פסולת והפיקוח יהיה מהודק יותר. החקלאים עצמם חיים בתוך הזבל, זה יוצר אילוח, מכרסמים ועוד. זה פוגע בטונז' שלהם לדונם. החקלאים יצטרכו להסתכל מעבר לקצה האף שלהם ולהבין שזה מועיל גם להם. זה ייצר אקו סיסטם וסביבה חקלאית הרבה יותר טובה.

האגף עובד על פתרונות לגזם המקוצץ לתקופת הביניים עד להפעלתו של אתר דייה כאתר קצה. **לוחות הזמנים** לפרוייקט מתעכבים בגלל הקורונה. הצוות צריך להחליט על החלופה המועדפת. להגיע עם זה למשרד הגנת הסביבה ולקבל את אישורו. כרגע מדובר על הסכום של 800 אלף. במקביל לאישור המשרד יהיה צריך לצאת במכרז לקבלן. כרגע אין לוחות זמנים מדוייקים.

מערך קיצוץ הגזם מקודם ללא קשר לתוכנית הגדולה שמתקדמת במקביל. הצוות יחליט על חלופה מסויימת, אח"כ פונים למשרד להגנ"ס בזמן שהם יושבים על זה נכין את המכרזים והחוזים כדי להיות מוכנים לOK של המשרד. הוועדה שואלת מה לגבי הפגישה הגדולה עם החקלאים כחלק מתהליך קבלת ההחלטות? יש לקיים את התהליך הזה בשיתוף פעולה מלא עם החקלאים ועם ראשי הוועדים בישובים.

הפרדת החוטים מהגזם – המכונה יכולה לקחת חומר עם חוטים. כרגע אין כוונה לדרוש הפרדה.

גזם גנני – יהיה באתר דייה מקום גם לגזם גנני

הוועדה רואה בדיון הזה דיון חלקי מכיוון שהוא לא נגע כלל בתוכנית של הפתרון הכולל לפסולת החקלאית (מתוך תקציב החלטת הממשלה). איפה הדיון היום משתלב בתוכנית הגדולה? איפה זה משתלב בניקוי המועצה בהמשך שכרוך עלויות גבוהות הרבה יותר?

מנהלת האגף מציעה לעשות הפרדה רעיונית בין התוכנית של המועצה לטיפול בפסולת לבין מקורות המימון ולשים כרגע בצד את ניקוי המועצה. המועצה צריכה לייצר תוכנית לטיפול בפסולת חקלאית מא' ועד ת'. במקביל לתוכנית אנחנו מגייסים כספים. בתוך 20 מיליון 73 אחוז שייכים לאשכול. הגשנו בקשה ל11 מיליון. לא צריך לקשור אחד בשני. התוכנית צריכה להיות מלאה ולהגדיר פתרון. במקביל נגייס כספים ממשרדי הממשלה.

לסיכום, הוועדה תצטרך להבין בקרוב את התמונה הגדולה יותר – איזה פתרונות יש במרחב שלנו? איפה אשכול נגב מערבי בהקשר הזה? האם הוא גם מציע פתרונות? אולי בסוף יבוא מישהו אחר, יזם, ויתן פתרון לחקלאים. האם אנו משלבים כוחות עם עוד גופים ועוד מועצות כדי לייצר מכפיל כוח מול המדינה ואמצעי טוב יותר לגיוס כספים? התוכנית הנוספת שהוגשה למשרד הגנת הסביבה היא תוכנית נוספת שצריך להבין אותה ולהרחיב עליה.

הוועדה צריכה להמליץ על אחד מהמסלולים: ההמלצה העולה מהדיון הזה היא ריסוק הגזם בפתרון קצה וביטול המפח"ק כתחנת מעבר.